

اثربخشی آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش

آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان

پروین تاج صدراپی^۱ و کاترین فکری*^۲

تاریخ دریافت: ۹۶/۱۰/۲۹ تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۵/۱۷

چکیده

هدف این پژوهش بررسی تاثیر آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان بود. جامعه آماری کلیه معلمان مدارس دولتی مقطع ابتدایی ناحیه ۴ شهر شیراز در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ بودند. نمونه‌گیری به شیوه خوشه‌ای انجام شد. به این ترتیب که ابتدا از بین مدارس دولتی به تصادف هفت مدرسه انتخاب شدند. پرسش‌نامه فرسودگی شغلی روی معلمان آن مدارس اجرا شد. از بین کسانی که نمره بالاتر از میانگین در پرسشنامه فرسودگی شغلی گرفتند، ۴۰ نفر انتخاب شدند و به تصادف در دو گروه ۲۰ نفری گروه گواه و آزمایش جایگزین شدند. گروه آزمایش ۱۰ جلسه یک و نیم ساعته آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دریافت کردند. در گروه گواه مداخله‌ای انجام نگرفت. پس از آن اجرا شد و یک ماه بعد پیگیری انجام گردید و داده‌ها با روش آماری مناسب (تحلیل کوواریانس) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان تاثیر معنادار دارد و نتایج در طول زمان پایدار است.

واژه‌های کلیدی: آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن، فرسودگی شغلی، معلمان

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد گروه مشاوره، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

^۲ - استادیار گروه مشاوره، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

*- نویسنده مسئول: katrin_fekri@miau.ac.ir

پیشگفتار

یکی از مشکلات رایج دانش آموزان مقطع ابتدایی اختلال خواندن است. نارساخوانی اصطلاحی است برای کودکانی که به رغم بهره هوشی طبیعی، قادر به خواندن صحیح نیستند. این کودکان ممکن است کلمه های بسیاری را بدانند و در تکلم خود استفاده کنند، اما از درک و شناسایی علائم نوشتاری عاجزند. کودکان مبتلا به اختلالات خواندن، حافظه دقیقی نسبت به کلمات ندارند و اگر واژه ای را هم اکنون به خوبی یاد گرفته باشند، ساعتی بعد ممکن است آن را فراموش کنند. ممکن است در یک جمله قادر به خواندن واژه ای باشند و در جمله ی بعد همان کلمه را نتوانند بخوانند. خواندن وارونه و حدس زدن کلمات در آن ها بسیار رواج دارد. کودک با در نظر گرفتن طول کلمه و یکی از جزئیات آن مثلا حرف اول، کلمه را نزد خود حدس می زند و کلمه ای را می خواند (Bringer, 2008 quoted by Sharifi and Davari (2008)). وجود دانش آموزان مشکل دار در کلاس به تدریج در طول زمان باعث فرسودگی شغلی معلمان می شود. نتایج تحقیق Sina (2014) نشان داد کیفیت زندگی کاری قادر به پیش بینی فرسودگی شغلی به ویژه ابعاد خستگی عاطفی و مسخ شخصیت فرسودگی شغلی می باشد. همچنین نتایج پژوهش Golparva & Mohsenzadeh, (2016) نشان داد که بین استرس شغلی و فرسودگی هیجانی رابطه معنادار وجود دارد. معلمینی که دچار فرسودگی شغلی شوند انگیزه، صبوری و خوش بینی کمتری دارند و دچار خستگی عاطفی و بی حوصلگی می گردند و در نتیجه در زندگی خانوادگی خود نیز از سلامت روحی و روانی خوبی بر خوردار نخواهند بود. بنابراین این مشکل در دراز مدت عواقب جبران ناپذیری را به همراه خواهد داشت. لذا جهت افزایش کارایی معلمان این قشر زحمت کش و دلسوز شناخت راهکارهای تشخیص و برخورد مناسب با یکی از اختلالات رایج یادگیری، خواندن، که شیوع آن در بین دانش آموزان رشد قابل توجهی پیدا کرده در افزایش خود کارآمدی و کاهش فرسودگی شغلی معلمان نقش بارزی دارد.

فرسودگی شغلی^۱ برای اولین بار توسط «فروید نبرگر»^۲ در دهه ۱۹۷۰، زمانی که وی علائم خستگی را در کارکنان خود مشاهده کرده، تعریف شد. او این پدیده را سندروم تحلیل قوای جسمی- روانی نامید؛ که در افراد شاغل در حرفه های کمک رسانی که زمان زیادی را در ارتباط نزدیک با سایر افراد می گذرانند، به وجود می آید. بنابراین می توان گفت فرسودگی شغلی حالتی

¹ Burnout

² Neuberger Freud

از خستگی جسمی، هیجانی و ذهنی است که به دلیل فشار مداوم و مکرر هیجانی ناشی از برخورد فشرده و دراز مدت با مراجعان به وجود می‌آید (Sooder Flut and Barz, 1995 quoted by M. (Manas, 2013).

لذا معلمان زمانی بهترین کارایی را دارند که آموزش‌های لازم را در زمینه روبرو شدن با انواع مشکلات دانش‌آموزان گذرانده باشند تا از فرسودگی شغلی آنان در مواجهه با این مشکلات کاسته شود. آموزش مبتنی بر تشخیص و اختلال خواندن آموزشی است که علایم اختلال خواندن و راهکارهای مقابله با آن را به معلمان آموزش می‌دهد. بررسی تحقیقات انجام شده نشان می‌دهد، که در زمینه اختلال خواندن بیشتر پژوهش‌ها به تشخیص شیوع اختلال خواندن پرداختند مثلاً تحقیق Sharifi and Davari (2008) نشان داد که شیوع اختلال خواندن در دانش‌آموزان پسر به مراتب بیشتر از دختران است. همچنین تحقیقات مرتبط با فرسودگی شغلی بیشتر تحقیقات رابطه‌ای است مثلاً در بررسی Ajeed and Short 2006, quoted by Aghdami, Ostadi and Livarjani, 2009) معلوم شد، معلمان که دارای فرسودگی شغلی زیادی بودند در ارجاع دانش‌آموز برای اجرای آزمون‌های تحصیلی ویژه، نا مطمئن‌تر از سایر معلمان عمل می‌کردند. تحقیقات آزمایشی نیز بسیار محدود بوده و بیشتر به بررسی اثر بخشی سایر روش‌ها بر اختلال خواندن یا فرسودگی شغلی گروه‌های مختلف پرداخته است برای مثال Ava, Pelmanen, and Walter (2010) تحقیقی در دانشگاه پزشکی هانور برای ارزیابی اثربخشی برنامه‌های درمانی در محیط کار با هدف جلوگیری از فرسایش شغلی انجام دادند. نتایج به دست آمده از ۲۵ مطالعه درمانی (۷۰٪) درمان‌های مستقیم فردی، (۸٪) درمان‌های سازمانی و (۲۴٪) ترکیبی از دو نوع درمان بودند نشان داد ۸۰ درصد تمامی برنامه‌ها منجر به کاهش فرسودگی شغلی شده‌اند. Gotzels & Walzola & Martin Reyes (2016) در پژوهشی به بررسی تاثیر برنامه مداخله زود هنگام خواندن بر روی کودکان اسپانیا که در معرض خطر مشکلات یادگیری بودند، پرداختند. نتایج نشان داد که برنامه مداخله زود هنگام برای زبان شفاهی و کتبی یک روش موثر برای بهبود عملکرد خواندن کودکانی است که در معرض خطر مشکلات یادگیری هستند. Lee & Co & Wong (2016) در تحقیقی که به بررسی پیشینه تحقیق در متون آکادمیک چینی و انگلیسی از سال ۱۹۷۹ تا ۲۰۱۴ پرداختند. نتیجه تحقیق نشان داد که "شیوه‌های مقابله‌ای" میتواند در کاهش میزان فرسودگی شغلی پرستاران مؤثر باشد و اثر خود را در بازه زمانی ۶ تا ۱ ساله نشان می‌دهد. Skodova, Z., (2013) & Lajciakova در تحقیقی اثر احتمالی آموزش‌های روانی و روان‌شناختی بر افسردگی شغلی

دانشجویان کومنیوس^۱ براتیسلاوا را بررسی کردند. نتایج نشان داد که آموزش‌های روانی تأثیری مثبت بر فرسودگی شغلی در بین دانشجویان در شاخه‌های پزشکی و سلامت داشته است. (2009) Aghayousefi, AliPour and Davoudifar در پژوهشی به بررسی تأثیر مقابله درمانگری بر فرسودگی شغلی مدرسان دانشکده موسیقی شهر تهران پرداختند. نتایج پژوهش بیانگر آن است که مقابله درمانگری موجب کاهش خستگی عاطفی و دگرگونی شخصیت و افزایش احساس کفایت شده است. (2011) Asadi, Shafiabadi, Panah and Habibollahzadeh در تحقیقی به بررسی اثر بخشی معنا درمانی گروهی بر کاهش فرسودگی شغلی معلمان تبریز پرداختند. نتایج نشان داد که جلسات معنادرمانی به طور معنی داری باعث کاهش فرسودگی شغلی شده است. Hashemi (2017) در پژوهشی به بررسی اثر بخشی آموزش شفقت خود بر فرسودگی شغلی معلمان پرداخت و نتیجه گرفت که آموزش مبتنی بر ذهن آگاهی بر کاهش فرسودگی شغلی معلمان تأثیر معنادار دارد اما پژوهشی که اثر بخشی آموزش معلمان برای کار با دانش آموزان دارای اختلال خواندن را بر فرسودگی شغلی معلمان بررسی کرده باشد یافت نشد بنابراین پژوهش در راستای رفع کمبودهای پژوهشی موجود به دنبال بررسی این فرضیه هاست که:

۱- آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان ابتدایی تأثیر معنادار دارد.

۲- اثر بخشی آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان ابتدایی در طول زمان پایدار است.

روش، جامعه و نمونه‌ی آماری پژوهش

روش تحقیق نیمه آزمایشی با پیش آزمون و پس آزمون و گروه کنترل بود. جامعه آماری کلیه معلمان مدارس دولتی مقطع ابتدایی ناحیه ۴ شهر شیراز در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ بودند. نمونه گیری به شیوه خوشه ای انجام شد. به این ترتیب که ابتدا از بین مدارس دولتی به تصادف ۷ مدرسه انتخاب شدند. پرسش نامه فرسودگی شغلی روی معلمان آن مدارس اجرا شد. از بین کسانی که نمره بالاتر از میانگین در پرسشنامه فرسودگی شغلی گرفتند. ۴۰ نفر انتخاب شدند و به تصادف در دو گروه ۲۰ نفری گروه گواه و آزمایش جایگزین شدند. برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه فرسودگی شغلی مسلش در سال ۱۹۸۱ (Quoted by Iran Moshaver Educational and Research Institute, (2014) and Research Institute, (2014) شده است. برای اولین بار توسط فیلیان در سال ۱۳۷۱ و بهیاری

¹ Comenius University

در سال ۱۳۷۹ ترجمه و اعتبار یابی شد. پرسشنامه شامل ۲۲ ماده است که به سنجش فرسودگی شغلی پرداخته است. نمره گذاری ماده های پرسشنامه مسلش بر اساس مقیاس لیکرت ۷ درجه ای صورت می گیرد. گزینه های این آزمون با هرگز، خیلی کم، کم، متوسط، متوسط به بالا، زیاد و خیلی زیاد مشخص شده است که به هنگام مطالعه این مقیاس توسط آزمودنی شخص احساس خود را با توجه به گزینه های تحت اختیار بیان می کند. امتیاز بندی گزینه های این آزمون بدین صورت می باشد که به هرگز امتیاز ۰، خیلی کم امتیاز ۱، کم امتیاز ۲، متوسط امتیاز ۳، متوسط به بالا امتیاز ۴، زیاد امتیاز ۵ و خیلی زیاد امتیاز ۶ داده می شود. البته سوالات (۲۲، ۲۰، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۱، ۱۰، ۸، ۶، ۵، ۳، ۲، ۱) این پرسشنامه جهت امتیاز بندی به صورت معکوس و سوالات (۲۱، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۲، ۹، ۷، ۴) به صورت مستقیم محاسبه می شوند. مسلش و جکسون ۱۹۸۱^۱. ضریب پایایی درونی (بر اساس محاسبه ضریب آلفای کرونباخ) را بین ۰/۷۱ تا ۰/۹۲ گزارش کرده اند. اعتبار و پایایی این پرسشنامه برای اولین بار در ایران توسط فیلیان ۱۳۷۱ مورد تا بید قرار گرفته است. ضریب پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۸ بر آورد شده است. همچنین بهنیا ۱۳۷۹ ضریب پایایی این آزمون را با روش آلفای کرونباخ بین ۰/۵۵ تا ۰/۸۷ و بدری گرگوری ۱۳۷۴ بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۴ محاسبه کرده اند.

گروه آزمایش ۱۰ جلسه یک و نیم ساعته آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دریافت کردند. در گروه گواه مداخله ای انجام نگرفت. پس آزمون اجرا شد و یک ماه پی گیری انجام گردید و داده ها با روش تحلیل کوواریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

¹ Maslach & Jackson

خلاصه بسته آموزشی^۱

شماره جلسات	محتوای آموزشی
جلسه اول	آشنایی با تعریف فرسودگی شغلی و ابعاد آن و بررسی عوامل موثر بر فرسودگی شغلی
جلسه دوم	مشخص کردن نقش اختلالات یادگیری دانش آموزان در کاهش احساس خودکارامدی و افزایش فرسودگی شغلی معلمان، معرفی اختلال خواندن و مهمترین نشانه های آن و مهمترین گام های درمانی اختلال خواندن
جلسه سوم	آشنایی معلمان با برخی فعالیت های درمانی (در زمینه بررسی ادراک بینایی، ادراک شنودی و حساسیت شنوایی اصوات)
جلسه چهارم	آشنایی معلمان با آزمون تلفظ صداهای حروف، حافظه شنیداری، توالی شنیداری، حساسیت شنیداری و نحوه اجرای آن، تلفظ درست صداها با توجه به جدول سمن (۱ تا ۱۹)، تقویت حافظه شنیداری و توالی شنیداری
جلسه پنجم	آشنایی معلمان با آزمون ادراک دیداری، حافظه دیداری، تمیز دیداری، توالی دیداری (۲۵ تا ۴۹)، درمان مشکلات تنفسی، تمرینات مربوط به حساسیت شنیداری، خطا های کودکان هنگام خواندن (حذف و افزایش، جانشین سازی، تکرار ها، وارونه سازی) و اجرای روش فرنالد
جلسه ششم	آشنایی معلمان با تمرینات ترمیمی (خواندن هگ-کرک -کرک) و آگاهی به واج ها.
جلسه هفتم	آشنایی معلمان با خواندن نشانه ها و واژه های استثنایی و فهم واژه ها
جلسه هشتم	آشنایی معلمان با نظریه درمان دومن و دلاکاتو (تمرینات باز پروری) که چهار مرحله دارد: ۱- خزیدن یک طرفه ۵ دقیقه ۲- الگوی مناسب خوییدن ۳- تمرین شنوایی ۸ دقیقه ۴- تمرین بینایی ۸ دقیقه
جلسه نهم	آشنایی معلمان با تمرینات شنوایی با خواندن کتاب و ارائه آزمون های ادراک بینایی فراستیک، نمونه آزمون های تمیز بینایی، تمیز نقش از زمینه و کمال بصری
جلسه دهم	پاسخگویی به سوالات، جمع بندی و اجرای پس آزمون

یافته‌ها

با توجه به این که علیرغم جستجوهای محقق پژوهش‌های بسیار مشابه با این تحقیق کمتر یافت شد از سوال به جای فرضیه استفاده شده است. دو سوال پژوهش به شرح ذیل با روش تحلیل کوواریانس تجزیه و تحلیل شدند:

فرضیه ۱- آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی تاثیر معنادار دارد.

برای پاسخ به این فرضیه از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده شد. نتایج به دست آمده در جدول ۱ قابل مشاهده است.

جدول ۱ نتایج تحلیل کوواریانس آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن بر فرسودگی شغلی

معلمان		مجموع مجذورات	درجه‌آزادی	میانگین مجذورات	آماره آزمون	p	مجدوراتا
اثرپیش آزمون	۵۰۶۸/۸۵	۱	۵۰۶۸/۸۵	۱۳۱/۹۴۷	۰/۰۰۰	۰/۷۶۷	
اثرمتغیرمستقل	۳۲۹۳/۸۳	۱	۳۲۹۳/۸۳	۷۹/۲۴۳	۰/۰۰۰	۰/۶۸۲	
خطا	۱۵۳۷/۹۵	۳۷	۴۱/۵۶۶				
کل تصحیح شده	۹۲۹۶/۴	۳۹					

همان گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌گردد مقدار آماره آزمون برابر با $(F = 79/243)$ گردیده است که چون $p < 0/01$ این مقدار در سطح یک درصد معنادار شده است. بنابراین بین فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی در دو گروه کنترل و آزمایش در مرحله پس‌آزمون پس از حذف تاثیر پیش‌آزمون تفاوت معنادار وجود دارد و آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی در مرحله پس‌آزمون تاثیر معناداری داشته است. همچنین ضریب اتا برابر با $0/682$ است یعنی حدود ۶۸ درصد از تفاوت‌های مشاهده شده در فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی در مرحله پس‌آزمون مربوط به تاثیر آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بوده است.

فرضیه ۲- اثر بخشی آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر

فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی در طول زمان پایدار است.

برای پاسخ به این فرضیه از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده شد. نتایج به دست آمده در جدول

۲ قابل مشاهده است.

معلمان

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	آماره آزمون	p	مجدور انا
اثرپیش آزمون	۲۵۵۶/۷۱	۱	۲۵۵۶/۷۱	۱۱۲/۴۷۷	۰/۰۰۰	۰/۷۵۲
اثرمتغیرمستقل	۵۲۲۵/۸۱	۱	۵۲۲۵/۸۱	۲۲۹/۸۹۹	۰/۰۰۰	۰/۸۶۱
خطا	۸۴۱/۰۴۱	۳۷	۲۲/۷۳۱			
کل تصحیح شده	۸۰۸۴/۹۸	۳۹				

همان گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌گردد مقدار آماره آزمون برابر با $(F=۲۲۹/۸۹۹)$ گردیده است که چون $p < ۰/۰۱$ این مقدار در سطح یک درصد معنادار شده است، بنابراین بین فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی در دو گروه کنترل و آزمایش در مرحله پی گیری پس از حذف تاثیر پیش‌آزمون تفاوت معنادار وجود دارد و تاثیر آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی در طول زمان پایدار است. همچنین ضریب انا برابر با $۰/۸۶۱$ است یعنی حدود ۸۶ درصد از تفاوت های مشاهده شده در فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی در مرحله پی گیری مربوط به تاثیر آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بوده است.

بحث و نتیجه گیری

هدف برای بررسی اثر بخشی آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان از آزمون تحلیل کواریانس استفاده شد. نتایج نشان داد بین فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی در دو گروه کنترل و آزمایش در مرحله پس آزمون پس از حذف تاثیر پیش آزمون تفاوت معنا دار وجود دارد و آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی در مرحله پس آزمون تاثیر معنادار داشته است. برای بررسی پایداری اثربخشی آموزش ارایه شده از آزمون تحلیل کواریانس استفاده شد. نتایج نشان داد بین فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی در دو گروه کنترل و آزمایش در مرحله پی گیری پس از حذف تاثیر پیش آزمون تفاوت معنادار وجود دارد و تاثیر آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش آموزان بر فرسودگی شغلی معلمان در طول زمان پایدار است.

پژوهشی دقیقاً مشابه درباره تاثیر آموزش مبتنی بر تشخیص و کاهش اختلال خواندن بر فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی یافت نشد اما نتایج پژوهش حاضر به طور غیر مستقیم با پژوهش های نسبتاً مشابه (Ava, Pelmanen, and Walter (2009)

Asadi, و Aghayousefi, AliPour and Davoudifar (۲۰۰۹), Skegda and Legikova (2013)

(2011) Shafiabadi, Panah and Habibollahzadeh همخوان است.

در تبیین نتایج می‌توان به این نکته اشاره کرد که فرسودگی شغلی طبق نظر ماسلاچ سه مرحله را پشت سر می‌گذارد. در مرحله اول شخص احساس می‌کند از نظر عاطفی فرسوده شده و احساسی ندارد، از کار افتاده است و چیزی ندارد که به دیگران بدهد. در مرحله دوم شخص بیش از پیش اهمال‌نشان می‌دهد و به وظایف شخصی خود در محیط کار بی‌احساس می‌شود و در مرحله سوم، به این نتیجه می‌رسد که از نظر کاری نا موفق است و دیگر کاری برای انجام دادن ندارد (Ganji, 2007, quoted by Karimi, Alizadeh, Fakhri and Saadipour, 2011) بنابراین معلمین بعد از مدتی تدریس زمانی که نمی‌توانند به خوبی از عهده وظایف شغلی شان بر آیند می‌توانند کم‌کم دچار فرسودگی شغلی می‌شوند. فرسودگی شغلی غالباً در مشاغل سخت بیشتر اتفاق می‌افتد و تدریس در مقطع ابتدایی یکی از مشاغل بسیار سخت محسوب می‌شود چون معلمان با دانش‌آموزانی سروکار دارند که تازه از محیط خانواده و والدین جدا شدند و هنوز تطابق کافی با مدرسه پیدا نکرده‌اند و از سویی تازه در این مقطع که بسیاری از مشکلات یادگیری دانش‌آموزان نمایان می‌شود. بنابراین معلمی که نتواند راهکار مناسبی برای روبرو شدن با این مشکلات پیدا کند به تدریج دچار احساس از کار افتادگی شده، در کارش اهمال می‌کند و بی‌انگیزه سر کلاس می‌رود و در نهایت فکر می‌کند ناموفق است یا به عبارتی دچار فرسودگی شغلی می‌شود لذا هر آموزشی که بتواند به معلم برای اثر بخشی و کارایی بهتر در کلاس درس کمک کند می‌تواند معلم را از این احساس فرسودگی نجات بدهد یکی از مهم‌ترین این آموزش‌ها در مقطع ابتدایی آموزش شیوه‌های تشخیص و کاهش اختلال خواندن است زیرا این مشکل در سطح مقطع ابتدایی بسیار رایج است و معلمان اکثراً با چنین موضوعی در کلاس‌هایشان روبرو می‌شوند این درحالی است که آنان غالباً از آموزش و تخصص یا حتی تجربه کافی برای روبرویی با این وضعیت برخوردار نیستند اما وقتی آموزش‌های لازم را در زمینه شناسایی و کاهش اختلال خواندن دانش‌آموزان دریافت کنند این احساس عدم موفقیت کم‌رنگ می‌شود به همین دلیل هم جلسات آموزشی این تحقیق توانسته فرسودگی شغلی معلمان را کاهش بدهد اما درباره پایداری نتایج می‌توان به این نکته اشاره کرد که فرسودگی شغلی صرفاً یک احساس نیست که لحظه‌ای باشد بلکه فرایندی است که محصول تفکر است به عبارتی یک ریشه ذهنی و فکری دارد که در مورد معلمی که به خاطر احساس ناتوانی در انجام وظایفش دچار فرسودگی می‌شود این علت ذهنی با افزایش توانایی معلم از بین می‌رود بنابراین معلمان بعد از دریافت آموزش‌های مبتنی بر شناخت شیوه‌های تشخیص و کاهش اختلال خواندن دانش‌آموزان بدلیل تغییر باورشان نسبت به توانایی شان برای انجام وظایف

شغلی شان فرسودگی شغلی شان کاهش پیدا کرده و چون این کاهش فرسودگی براساس افزایش اطلاعات آنان نسبت به برخورد مناسب با این اختلال بوده به راحتی و در طول زمان اثرش از بین نمی رود و به همین خاطر نتایج پایدار مانده است. مهمترین محدودیت های این پژوهش کمبود انجام تحقیقات مشابه روی معلمان بود که باعث کاهش پیشینه های پژوهش شد. همچنین اجرای پژوهش صرفا روی معلمان ابتدایی شهر شیراز نیاز به احتیاط در تعمیم پذیری یافت ها را به دنبال دارد. براساس نتایج به دست آمده به مسئولین محترم آموزش و پرورش پیشنهاد می شود که در دوره های ضمن خدمت معلمان کارگاه های بیشتری برای آشنایی آنان با شیوه های تشخیص و کاهش اختلال خواندن برگزار کنند تا از فرسودگی شغلی آنان هنگام کار با دانش آموزان دارای اختلال خواندن کاسته شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل یافته های پایان نامه کارشناسی ارشد دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت می باشد. لذا بدین وسیله از مسئولین محترم دانشگاه قدردانی می شود.

References

- Aghayousefi, A., A. Alipour, and A. Davoudifar, (2009). The effect of coping therapy of burnout of conservatory instructors of Tehran, Quarterly Journal of Psychological Research, 1(4): p. 87-98.
- Aghdami Baher, A., S. Najjarpour Ostadi, Sh. Livarijani, and H. Habibolah zade, (2009).The relationship between Self-Efficiency Sense & Emotional Intelligence with Job Burnout among the Personnel of Islamic Azad University of Tabriz, Journal of Instruduction and Evaluation, 2(7): p. 99-119.
- Asadi, M., A. Shafi' Abadi, A. Panah Ali, and H. Habibolah zade, (2011). The Effectiveness of Group Logo Therapy in Reducing Job Burnout, Journal of Clinical Psychology (Andishe va Raftar), 6(22): p. 69-78.
- Awa, W. L., Plaumann, M., & Walter, U. (2010). Burnout prevention: A review of intervention programs. Patient education and counseling, 78(2), 184-190
- Golparvar, M. & Mohsenzadeh, S (2016). Preventive (Compensatory) Function of Deviant Behaviors on the relationship between Job Stress and Emotional Exhaustion. . Journal of Psychological models and methods, 6(22): p. 79-100.
- González-Valenzuela, M. J., & Martín-Ruiz, I. (2016). Effects on Reading of an Early Intervention Program for Children at Risk of Learning Difficulties. Remedial and Special Education, 0741932516657652.
- Hashemi, S.A., (2018). The Effectiveness of Self-Compassion Training on Burnout and Job Satisfaction of Teachers. Journal of Psychological models and methods, 9(31): p. 25-46.
- Karimi, B., et al. (2011). The Comparison of the Effectiveness of Direct Instruction, Phonological Awareness and the Combined Method on the Reduction of

- Elementary Students Spelling Problems. *Journal of Exceptional Children*, 11(3): p. 255-265.
- Lee, H. F., Kuo, C. C., Chien, T. W., & Wang, Y. R. (2016). A Meta-Analysis of the Effects of Coping Strategies on Reducing Nurse Burnout. *Applied Nursing Research*, Volume 31, Pages 100–110.
- Manas, M., Ya'ghoub (2013). The Relationship between Spiritual Intelligence and Self-Efficacy on Burnout in Teachers of the Secondary School of Salman City. Master's thesis at Azerbaijan Shahid Madani University.
- Maslach Burnout Inventory, Iran Moshaver Educational and Research Institute (2014). Retrieved from <https://www.iran-moshaver.ir>, September 16.
- Sharifi A A, Davari R., (2009). Prevalence of Reading Disorder among primary school students in Shahrekord. *JOEC*. 8 (4) :413-418.
- Sina, H. (2014). A Structural Model to Predict Job Burnout Based on Quality of Work Life, Organizational Commitment and Knowledge Management. *Journal of Psychological models and methods*, 5(17): p. 55-73.
- Skodova, Z., & Lajciakova, P. (2013). The effect of personality traits and psychosocial training on burnout syndrome among healthcare students. *Nurse education today*, 33(11), 1311-1315.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی